

Voor de samenwerking in Bosland staat de Veldparelmoervlinder (*Melitaea cinxia*) symbool (foto: Johan Agten).

Stad in ontwikkeling – vlinders als bruggenbouwers

Lommel als lid van het statutaire partnership Bosland

In 2006 werd een statutair samenwerkingsverband tussen stad Lommel, gemeente Hechtel-Eksel, gemeente Overpelt en het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) van de Vlaamse overheid boven de doopvont gehouden. Met deze samenwerking wilden de partners in de eerste plaats inzetten op het versterken van hun natuurpatrimonium en de hieraan verbonden maatschappelijke doelen (Gorissen & Kusters, 2012). In 2008 werd de samenwerking omgedoopt tot Bosland en kreeg het gebied een heel eigen positionering als meest kindvriendelijke bos van Vlaanderen (www.bosland.be). In 2016, 10 jaar na de start, is Bosland uitgegroeid tot een breed maatschappelijk project. De Boslandpartners investeren in medeverantwoordelijkheid van de lokale bevolking en betrokkenheid van alle partners in de open ruimte, zoals industrie en privé-eigenaren van bos en natuur. De samenwerking heeft intussen reeds belangrijke bijkomende hefbomen gecreëerd voor het behoud en de versterking van de open ruimte. De basis hiervoor werd onder meer gelegd in een algemeen masterplan, een ontsnipperingsplan en beheerplannen voor

De Vlaamse stad Lommel bezit een grote natuurwaarde, maar wordt ook geconfronteerd met enkele kenmerkende uitdagingen op vlak van verstedelijking. Door in te zetten op samenwerkingen met andere overheden en private landeigenaars, gaat de stad heel bewust de uitdaging aan om een dynamische stadsontwikkeling te verzoenen met leefbaarheid en de bescherming van haar hoogwaardige natuur. Vlinders worden ingezet als indicator en symboolsoort.

de gebieden. Via natuurherstelprojecten zijn hiervan intussen heel wat acties gerealiseerd of in uitvoering, gebruikmakend van verscheidene cofinancieringsfondsen.

Stad in ontwikkeling

Als kleine stad, met circa 34.000 inwoners, herbergt Lommel één van de grootste, nog steeds groeiende bedrijventerreinen van de hele provincie en wordt zij doorsneden door belangrijke infrastructuur. Tegelijk heeft Lommel een zeer uitgestrekt natuurpatrimonium, bestaande uit de karakteristieke Kempische habitats, zoals zuurmin-

nend berken-eikenbos, landduinen, droge, vochtige en stuifzandheide, en heischrale graslanden. De uitzonderlijke kwaliteit hiervan blijkt uit de belangrijke populaties van soorten zoals Gladde slang (*Coronella austriaca*), Kommavlinder (*Hesperia comma*) en de Lentevuurspin (*Eresus sandaliatus*) (Gorissen & Kusters, 2012). Met de samenwerking in Bosland ging de stad heel bewust de uitdaging aan om een dynamische stadsontwikkeling te verzoenen met leefbaarheid en de bescherming van deze hoogwaardige natuur. Samen met ANB en het zandontginningbedrijf Sibelco is de stad partner in het Europees Life+project Together. Zoals het acroniem laat vermoeden, staat samenwerking voor natuur hierin voorop (www.togetherfornature.be). Dit vormt ook de rode draad in tal van andere initiatieven die de stad neemt in en voor natuur. De belangrijkste voorwaarde is telkens het opbouwen van vertrouwen tussen de verschillende partners. Via talrijke overlegmomenten en terreinbezoeken wordt stap voor stap duidelijk gemaakt, hoe samenwerking voor alle betrokkenen ook tot meerwaarde kan leiden. Bestaande partnerschappen in lopende projecten vormen telkens de ideale weg-

bereiders bij het tot stand brengen van nieuwe samenwerking die gericht voor meer natuur moet zorgen. Zo vormde de samenwerking met het bedrijf Sibelco de basis voor het opstarten van een bredere samenwerking met de Lommelse ondernemerskoepel.

In Bosland wijzen het masterplan en ont-snipperingsplan ook de weg bij het ontwikkelen van initiatieven die natuurgebieden met elkaar in verbinding brengen en bijzondere natuur tot in de stadsomgeving laten doordringen. De iconische Veldparelmoervlinder (*Melitaea cinxia*) is symbool voor het succes van deze integratieve benadering. De voorbije jaren heeft deze soort, dankzij een gericht beheer, verscheidene natuurgebieden weten te herkoloniseren en intussen komen ook uit de stadstuinen en bedrijven-terreinen de eerste meldingen.

Vlinders als mascotte

In 2014 startten het stadsbestuur van Lommel, de vzw Lommelse Ondernemersclub (LOC) en ANB samen een stedelijk groenproject met vlinders als mascotte (www.locdevlinder.be). Door natuurbehoud en ondernemerschap met elkaar te verzoenen wilden de partners het groenweefsel van de stad en de omliggende natuurgebieden verbinden met de groene bedrijventerreinen en aantonen dat een natuurgericht beheer ook voor de bedrijven zelf voordelen biedt (Persoons, 2014). De Lommelse Ondernemersclub nam een coördinator, gesubsidieerd door ANB, in dienst om het project in goede banen te leiden. Gedurende de looptijd van het project van twee jaar gaven meer dan 20 bedrijven gehoor aan de oproep om de groeninrichting op hun ter-

Fig. 1. Bedrijven krijgen een gratis groenplan. Aan de voorzijde van dit bedrijf ligt een representatieve tuin met nectarplanten. De rest van het perceel krijgt een natuurlijke vegetatie van Struikheide (*Calluna vulgaris*), Brem (*Cytisus scoparius*), Zomereik (*Quercus robur*) en Jeneverbes (*Juniperus communis*) (Inrichtingsplan: Valérie Persoons).

rein te herzien en natuurgericht te gaan beheren (Lommelse Ondernemersclub, 2015). Dankzij de hoge aaibaarheidsfactor en herkenbaarheid van de vlinders bleek het eenvoudig om het complexe verhaal van biodiversiteit uit te leggen aan ondernemers, en hen te overtuigen om te participeren in het project. De vlinders werden gedurende het project als het ware communicatieve bruggenbouwers tussen de natuursector en de bedrijven, twee actoren die voorheen moeizaam met elkaar communiceerden.

Bovendien herbergt Lommel een rijke dagvlinderfauna waaronder verscheidene soorten die heel specifiek gebonden zijn aan de karakteristieke Kempense habitats. Deelnemende bedrijven kregen gratis ecologisch groenadvies en een bijbehorend inrichtingsplan, aangepast aan het vegetatietype in hun omgeving (van droge heide en heischraal grasland tot mesotroof grasland) en de aanwezige 'kapstoksoorten', zoals Heivlinder (*Hipparchia semele*), Veldparelmoervlinder en Kommavlinder (fig. 1). Na de adviesfase zetten de bedrijfsleiders hun

groenaannemer zelf aan het werk onder begeleiding van de coördinator en ANB. In twee jaar tijd werd om en bij de 50 hectare groeninfrastructuur natuurlijk ingericht en/of hersteld (Lommelse Ondernemersclub, 2015). Voor de bedrijven betekende een ecologische inrichting (naar karakteristieke zandige natuurtypen) vaak een grote kostenbesparing en een positief imago.

Het vlinderproject ging echter verder dan alleen de industrieterreinen: openbaar groen, terreinen van jeugdbewegingen en scholen, zelfs privétuintjes kregen een screening. Door deze plekken vlindervriendelijker te maken, worden groene snelwegen gebouwd tussen de verschillende natuurgebieden van de stad (fig. 2). De respons van de Lommelse bevolking was zeer positief. De inzet van de mensen om iets te betekenen voor de achteruitgaande vlinder- en bijenbestanden bleek groot. Meer dan 2.100 gezinnen adopteerden een plantenpakket van het project. Elk pakketje bevatte vier plantjes met instructies, een schupje en een vlinderkaart van Bosland. De plan-

De Lommelse bedrijventerreinen bevatten nog heel wat biodiversiteit (foto: Wim Denijs).

Lommel en haar buurgemeenten bevatten grote eenheden Europese topnatuur (foto: Kobe Van Looveren).

Fig. 2. Lommel bevat grote, nog steeds groeiende bedrijventerreinen, die echter ook een groene snelweg voor soorten kunnen vormen vanwege de aanwezige natuurlijke vegetaties (Groene snelweg: Valérie Persoons).

ten werden geselecteerd op vlindervriendelijkheid, maar ook op hun capaciteit om het goed te doen in de gegeven bodemomstandigheden. Om lokale betrokkenheid te genereren werden de plantjes opgekweekt door de tuinbouwafdeling van een Lommelse school. Daarnaast richtten 25 scholen en verenigingen hun speelterreinen natuurgericht in met bloemenweiden, vlindervriendelijke struiken, insectenhotels en poelen. In totaal werden meer dan 20.000 vlinder-vriendelijke nectarplanten, struiken en bomen (zoals Spork, Sedum, Koninginnekruid,...) geplant. Daarnaast maakten kinderen ruim 500 insectenhotels en werden tuintjes en openbaar groen omgetoverd tot 'crèches', waar vlinders kunnen opgroeien van eitje tot vlinder.

De vlinders zwermen uit

Het enthousiasme voor het vlinderproject was zo groot, dat het logisch leek hier een vervolg aan te breien met de andere Boslandgemeenten. De kans bood zich in 2016 aan in de vorm van het Europees Interreg-project 2B Connect dat zich uitspreidt over het ganse grensgebied Vlaanderen-Nederland. 2B Connect geeft een rechtstreekse invulling aan de Biodiversiteitsstrategie 2020 van de Europese Commissie: inzetten op de ontwikkeling van groene infrastructuur doorheen stedelijk gebied. Bosland heeft haar eigen casus gekregen en blijft zich verder engageren voor meer biodiversiteit in haar stedelijke gebieden en industriezones. De

nadruk van het project ligt op samenwerking met en tussen bedrijven. Vlinders blijven de rol vervullen van mascotte en indicatorsoort voor de inrichting op terreinen.

Literatuur

- Gorissen, D. & H. Kusters, 2012.** Masterplan Bosland, uitdagingen voor de toekomst.
Lommelse Ondernemersclub, 2015. Eindrapport 'Natuur in je buurt-project' Ondernemers geven kleur aan de stad Lommel.
Persoons, V., 2014. Bedrijventerreinen Lommel. Duurzaam ondernemen in een natuurlijke omgeving. Groencontact 40 (3).

Summary

City in development – butterflies as bridge builders
 The city of Lommel (Flanders, Belgium) has a high natural value, but is also facing some typical challenges in terms of urbanization. By

generating partnerships with other governments and private landowners, the city takes the challenge to reconcile a dynamic urban development with quality of life and the protection of its valuable nature. Butterflies are used as indicators and as a symbol.

Ir. D. Gorissen
 Agentschap Natuur en Bos
 Koningin Astridlaan 50 bus 5
 3500 Hasselt
 België
 dries.gorissen@lne.vlaanderen.be

Ing. V. Persoons
 stad Lommel
 Hertog Janplein 1
 3920 Lommel
 België
 valerie.persoons@lommel.be

De bloemenpakketten bevatten vier verschillende nectarplanten voor vlinders (foto: Cameleon TV).

Bedeling van de bloemenpakketten aan de Lommelse bevolking (foto: Cameleon TV).